

O lenosti

Jdi k mravenci, lenochu, dívej se, jak žije, at' zmoudříš. Ač nemá žádného vůdce, dozorce či vládce, opatřuje si v létě pokrm, o žních sklízí svou potravu. Jak dlouho, lenochu, budeš ležet? Kdy se probudíš ze svého spánku? Trochu si pospíš, trochu zdřímneš, trochu složíš ruce v klín a poležíš si a tvá chudoba přijde jak pobuda a tvá nouze jako ozbrojenec. (Příslaví 6,6-11)

Jaképak texty o lenosti, když nejčastěji slyšíme i říkáme slovo nestíhám? Sluší se vůbec hovořit o lenosti v době, kdy se jediným přípustným tempem stala zběsilost, možná i v srdci? Lapat po dechu a jen taktak doběhnout maratón, to je náš rytmus. Člověk by si i trochu zalenošil, poležel a pospal, ale není kdy! Nemá v tomto uspěchaném čase kazatel hovořit spíš o odpočinku, o zapomenutém umění regenerace, o blahodárném spočinutí, v němž se obnovuje síla pro tělo i pro ducha? Vždyť v biblické tradici je přikázání slavit den odpočinku jedno z nejvážnějších. Není náhodou, že nejrozhořčenější a nejprudší střety mezi Ježíšem a zákoníky jeho doby byly právě kvůli přikázání o sobotě. Naproti tomu lenost – tu bible zmiňuje jen okrajově, většinou v knize Příslaví, která v rámci biblického kánonu patří spíš k těm opomíjeným.

Tak proč lenost? Co má lenost společného s vírou, s křesťanstvím? Podle dnešního textu se zdá, že je to věc navýsost praktická (trochu si poležíš a přijde na tebe chudoba), s vírou a náboženstvím málo související. A přece: všechny velké náboženské tradice považují lenost za hřích. Přední učenec talmudické akademie v Javné Rabi Tarfon, který působil koncem prvního století po Kristu, varuje před zahálkou: „Den je krátký a práce je mnoho, dělníci jsou liknaví a mzda je hojná a hospodář naléhá“ (Výroky otců II,20). A křesťanská věrouka zhruba koncem 6. století zařadí lenost mezi tzv. sedm hlavních hříchů.

Čím si lenost vysloužila takový zájem? Odpověď hledejme v samotném jádru biblické zvěsti.

Smyslem biblických přikázání je chránit člověka, chránit jeho svobodu, a to především tam, kde člověk sám nevidí, že o ni přichází. A přesně to se může stát i lenochovi – že se dobrovolně připraví o možnost svobodně nakládat se svým časem. Že se stanou otroky koloběhu odkládání, přesouvání a nestíhání. Onehdy jsem na internetu četl jedno velmi upřímné doznání člověka, který se řídí heslem: „Co můžeš udělat dnes, odlož na pozítří a máš dva dny volna.“ Byl to nějaký student a jeho slova byla nesmírně výstižná, posuďte sami:

„Vše odkládám až na nejzazší termín a pak pracuji pod obrovským tlakem. Prý na to nevypadám, prý vypadám docela spolehlivě, ale to jsou jen krycí manévry. Nemá smysl si nic nalhávat. Tak jako spousta jiných lidí kolem mě dělám své úkoly na poslední chvíli. Mohl bych si namlouvat, že jsem ve stresu výkonnější, ale není to pravda. Stres mne jen donutí úkol udělat. A práce na poslední chvíli rozhodně nebude tak kvalitní, jak bych chtěl. Chytrý a pečlivý člověk pracuje tak, aby odvedl to nejlepší, co dokáže, ne to nejlepší, co vyplodí hodinu před půlnocí.“ Svoji sebekritickou úvahu pak autor uzavírá takto: „Mezi hlavní příčiny odkládání povinností patří lenost, nechut' a přemíra jiných aktivit. Tedy nedostatek koncentrace; je snadné nechat se rozptýlit. Když člověk není líný a neodkládá věci na poslední chvíli, odvede lepší práci a v 35 letech ho netrefí šlak.“

Lenost je zkrátka špatná přítelkyně: slibuje volnost a odpočinek, ale nakonec člověka podvede a dá mu neustálý stres a hořkost nad ledabyly spíchnutou prací s nevalným výsledkem.

Avšak příčina, proč biblická tradice považuje lenost za nebezpečnou, je daleko, daleko hlubší. To, zda člověk nebude zavalen tíhou doby, závisí ještě na něčem jiném než na vnějším rozdělení času, totiž na vnitřním postoji k času života vůbec. Opakem lenosti totiž není ani tak pracovitost a činorodost – opakem lenosti je v biblickém pohledu **umění moudře nakládat s časem, který nám byl dán**. Lenost je plýtvání, pohrdání časem. Úcta k času, snaha plnit úkoly svědomitě a ve správný čas je v křesťanství i v židovství spojena s posvátným rozměrem života. Čas je to nejvzácnější, co nám bylo svěřeno. Právě dnešní doba to ukazuje mnohem lépe než kterákoliv jiná epocha lidských dějin. Máme ho jen omezené množství, nikdo z nás přesně neví kolik, a velmi záleží na tom, jak s tímto časem nakládáme. Čas je to nejvzácnější, co můžeme dát svým dětem i svým rodičům, svým blízkým i těm,

koho sotva známe. Někdy bývá jednodušší a pohodlnější věnovat místo vlastního času nějaký peníz, aby se postaral někdo jiný, aby to zařídil někdo jiný, ale není i toto jenom sestřička Lenost?

Lenost je zkrátka přítelkyně rafinovaná a dokáže se úspěšně zahalovat do různých podob a převleků. Umí se dovedně skrývat pod různými výmluvami, je výřečná a nápaditá, na požádání vysype z rukávu desítky důvodů, proč něco vlastně nejde. A my ji často nedokážeme prohlédnout, natožpak s ní bojovat. Někdy ji dokonce mylně považujeme za své pravé a lepší já, které si hájí svá nezadatelná práva. V dialogu s paní Leností není lehké zvítězit. Už jen proto, že Lenost **vede ke snaze hledat vždy nejlehčí řešení, únik**. Tomáš Akvinský kdesi definuje lenost jako nečinění toho, co je dobré. Hlas dobra nás nabádá, abychom si vybrali těžší cestu, která nás stojí více námahy. Lenost namítá, že to přece nestojí za to. Mějme se před ní na pozoru, protože není tak bezelstná, jak se tváří. A nekomplikuje život pouze jednotlivcům. Ovlivňuje vztahy mezi partnery i mezi generacemi, deformuje a rozkládá, kudy chodí, a nic jí není dost svaté.

Jak proti lenosti bojovat? Jak ji umlčet, překonat a odhalit? Kdo by hledal odpověď v Písmu, bude zklamán. Tady bible mlčí, anebo jinak: Ponechává nám prostor pro vlastní odpověď. Pro každého z nás bude zřejmě jiná. To první, po vzoru onoho studenta, bude poctivý pohled na sebe sama a neméně poctivá bilance svých aktivit. Když lenost rozpoznáme udělali jsme první zdárný krok k tomu, abychom se jí zbavili. Pak mohou přijít na řadu různé praktické pomůcky - návody a poučení a dokonce celých knih o tom, jak se člověk má motivovat, aby něco udělal (nejlépe včas), aby tu záludnou přítelkyni lenost překonal, je nespočet.

Ale všechny tyto metody zůstanou bezmocné, pokud si nebudeme klást a připomínat tyto otázky: K čemu mi byl svěřen čas mého života? Co pro mne znamená moudře s ním nakládat? Je škoda, když se svým časem neuděláme něco dobrého a zajímavého. A není potřeba hned myslet na smrt. Vždyť kolik neopakovatelných příležitostí člověk v životě promarní, nechá je odplynout, odejít. Někdy si ani nevšimne, že kolem něj prošly.

Kolik času máme? Co všechno ještě stihneme? A co bychom udělali, kdybychom věděli, že už mnoho času nemáme? Snažili bychom se ten čas prožít jinak? Amen.